



LAUREA
AMMATTIKORKEAKOULU
Yhdessä enemmän

Puhelintiedoksianto ja sen laajentaminen, onko se mahdollista?

Castren, Matti

2016 Laurea



LAUREA Laurea-ammattikorkeakoulu
AMMATTIKORKEAKOULU
Yhdessä enemmän

Puhelintiedoksianto ja sen laajentaminen,
onko se mahdollista?

Matti Castren
Liiketalous
Opinnäytetyö
Toukokuu, 2016

Matti Castren

Puhelintiedoksianto ja sen laajentaminen, onko se mahdollista?

Vuosi 2016 Sivumäärä 29

Tämä opinnäytetyö käsittelee puhelintiedoksiantoa ja sen käytön mahdollista laajentamista nykyisestään. Kysyn, onko voimassa olevan lain nojalla mahdollista antaa puhelimitse tiedoksi asiakirjoja, joita tähän asti ei ole saanut antaa.

Idea aiheesta opinnäytetyöhön syntyi Laamannin kanssa käytyjen keskustelujen seurauksena suorittaessani opintoihini liittyvää työharjoittelua Vantaan käräjäoikeudessa.

Työssä on käytetty lähdemateriaalina prosessioikeuden teoksia ja oikeusministeriön teettämää tiedoksiantokäsikirjaa sekä oikeudenkäymiskaaren lainsäädäntöä. Puhelintiedoksiantoja on käsitelty lukuisissa keskusteluissa haastemiesten kesken ja keskustelut tuovat kuuluviin käytännön työtä tekevien haastemiesten äänen.

Tuloksia tulkitessa päädyn johtopäätökseen, että nykyisen lain voimassa ollessa puhelintiedoksiannon laajentamiseen, muutamaa poikkeusta lukuun ottamatta, ei ole edellytyksiä. Digitalisointi antaa tekniset mahdollisuudet puhelintiedoksiannon laajentamiseen, mutta sitä ennen lakia pitää muuttaa.

Matti Castren

Expansion of the notice by phone, is it possible?

Year	2016	Pages	29
------	------	-------	----

This thesis deals with "notice" by phone and its possible expansion. My question is that is it possible to serve documents by phone, which so far have not been notified under the current law?

During my practical training in Vantaa Court House, the subject for the thesis was created as a consequence of a discussion with the chief of the district court.

The works of the law of procedure have been used as source material in the theory part and a manual of notices had been made by the Ministry of Justice and legislation of the Code of Judicial Procedure for notices. There have been plenty of discussions among the summoners in the groups and in private regarding the notices and especially regarding "notices" by phone.

When interpreting the results, the conclusion is that at the present time there is no current operating law in force relating to notification expansion including no preconditions (except for a couple of exceptions). Digitalization brings an opportunity for expansion, but before that happens the law must be changed.

Notice, notice by phone, District Court, summoner

Laki- ja lyhenneluettelo

OK	Oikeudenkäymiskaari
PL	Suomen perustuslaki
PK	Perintökaari
ROL	Laki rikosasioista oikeudenkäynnissä
HE 123/2009	Hallituksen esitys 123 vuodelta 2009

Sisällys

1	Johdanto.....	7
1.1	Aiheen rajausta ja työn rakenne.....	7
1.2	Tutkimusmenetelmät.....	8
2	Yleiset periaatteet prosessioikeudessa sekä yleisen tuomioistuimen prosessilajit.....	8
2.1	Vaatimukset oikeudenmukaiseen oikeudenkäyntiin.....	9
2.1.1	Tuomioistuinten riippumattomuus ja tuomarin puolueettomuus.....	9
2.1.2	Kuulemisperiaate ja aktiivinen prosessinjohto.....	9
2.1.3	Tuomioistuimen velvollisuus perustella ratkaisut ja muutoksenhaku...	10
2.1.4	Julkisuusperiaate.....	10
2.2	Tehokkuusperiaatteet.....	11
2.3	Siviiliprosessi.....	12
2.3.1	Riita-asia.....	12
2.3.2	Yksipuolinen tuomio.....	14
2.3.3	Hakemusasiat.....	14
2.4	Rikosprosessi.....	15
2.4.1	Kirjallinen menettely.....	16
2.4.2	Lähestymiskiellomenettely.....	17
3	Tiedoksianto koskeva sääntely.....	17
3.1	Yleistä.....	17
3.2	Järjestelmät.....	18
3.3	Tiedoksiantotavat.....	18
3.3.1	Saantitodistus ja vastaanottotodistus.....	19
3.3.2	Haastemiestiedoksianto.....	20
3.3.3	Sijaistiedoksianto.....	20
4	Puhelintiedoksiannon nykytilanne.....	21
4.1	Edellytykset.....	21
4.2	Toimittaminen.....	23
5	Tutkimustulokset ja arviointi.....	23
	Lähteet.....	27
	Liitteet.....	28
	Tiedoksiannot valtakirjalla sekä puhelimella.....	29

1 Johdanto

Tein tutkintooni kuuluvan kolmen kuukauden työharjoitteluni Vantaan käräjäoikeudessa haastemiesten osastolla. Aluksi tehtävänäni oli kirjata saapuneet tiedoksiannot järjestelmään ja jakaa ne oikeille haastemiehille. Varsin nopeasti pääsin itse tekemään haastemiehen työtehtäviä. Osan harjoitteluajastani sekä sen jälkeen toimin haastemiehenä Vantaan käräjäoikeudessa. Sain vakinaisen viran maaliskuun alusta 2014. Halusin tehdä opinnäytetyön, joka liittyisi harjoittelupaikkaani ja työskenneltyäni haastemiesten kanssa toivoin aiheen liittyvän heidän tehtäviinsä.

Laamanni Seppo Karvosen¹ kanssa käytyjen keskustelujen myötä virisi ajatus opinnäytetyön aiheesta, puhelintiedoksiannosta ja aihe tuntui minustakin varsin loogiselta ja tärkeältä siksi, koska puhelintiedoksianto on tiedoksiantotapana vielä varsin tuore. Se on kuitenkin ollut käytössä jo sen verran, että sen hyödyistä ja haitoista on saatavilla käytännön kokemuksia, joiden perusteella se on osoittautunut hyväksi ja tehokkaaksi työvälineeksi tiedoksiantojen toimittamiseen.

1.1 Aiheen rajaus ja työn rakenne

Tutkimusongelmana työssäni on kysymys, voisiko puhelintiedoksiantoa käyttää tiedonantomenetelmänä nykyistä laajemmin. Tutkimuksessa on tarkoitus kartoittaa haastemiesten mielipiteitä: minkälaisia tapauksia olisi mahdollista antaa puhelimella tiedoksi ja voisiko nykyistä lakia tulkita siten, että se antaa mahdollisuuden laajentamiseen.

Suunnitellessani opinnäytetyötäni ja kartoittaessani lähdemateriaaleja ymmärsin, että muutamia tiedoksiantoon liittyviä opinnäytetöitä on jo tehty. Esimerkkinä hyvästä tiedoksiantoa käsittelevästä opinnäytetyöstä käy Reetta Lehtosen tekemä kansainväliset tiedoksiannot Varsinais-Suomen käräjäoikeudessa (2014). Prosessioikeuden perusteita olen lukenut Dan Frände ja kumppaneiden kirjasta Prosessioikeus (2012), lisäksi olen käyttänyt muuta alan kirjallisuutta. Tarkoitukseni on tarkastella asioita toisesta näkökulmasta kuin jo aiemmin tehdyissä töissä, työprosessin kehittämistä jouhevammaksi sekä halusin rajata työn koskemaan puhelintiedoksiannon käytettävyyttä, koska puhelimella on helppoa ja nopeaa tavoittaa asiakkaita. Halusin työn koskevan myös Vantaan käräjäoikeutta, koska käräjäoikeuksien välillä voi esiintyä erilaisia käytäntöjä puhelintiedoksiantojen toteuttamisessa. Vantaan käräjäoikeuden käytäntö on tullut tutuksi työn kautta ja haastatteleamalla käräjäoikeuden haastemiehiä pystyn saamaan mahdollisimman realistisen

¹Käräjäoikeuden päällikkö

kuvan ja rehellisen mielipiteen puhelintiedoksiantoja sekä sen laajentamista koskien. Mielestäni pystyn myös käyttämään omaa kokemustani ja tietoa apuna sekä työhön että luotuihin ihmiskontakteihin, jotta päästäisiin parhaaseen lopputulokseen. Ajattelen, että oman sekä kokeneempien kollegojeni työkokemuksen myötä kertyneet tiedot ja taidot tuovat oman arvokkaan lisänsä tutkimukseen.

Aluksi käyn läpi aiheen valintaa ja rajausta, työn rakennetta sekä käyttämäni tutkimusmenetelmää. Toisessa luvussa käyn läpi teoriaa eli prosessioikeuden periaatteita, siviili- ja rikosprosessia, sekä kerron lyhyesti käräjäoikeudesta sekä sen tehtävistä. Seuraavassa, kolmannessa luvussa perehdytään tiedoksiantoon ja sitä koskevaan sääntelyyn. Puhelintiedoksiantoja ja sen tilaa käydään läpi neljännessä luvussa. Viidennessä luvussa käyn läpi tutkimuksen tuloksia eli puhelintiedoksiannon laajentamisen mahdollisuuksia. Lopuksi on yhteenvedon ja loppukommenttien sekä pohdinnan vuoro.

1.2 Tutkimusmenetelmät

Päädyin käyttämään tutkimusmenetelmänä lainoppia eli oikeusdogmatiikkaa koska se mahdollistaa lain tulkinnan tarkastelun. Lainopissa on tarkoituksena ratkaista se, miten oikeusjärjestyksen mukaisesti pitäisi toimia kussakin oikeusongelmassa. Tätä sääntöjen ja sisällön ratkaisemiseen pyrkivää toimintaa kutsutaan lain tulkitsemiseksi.² Puhelintiedoksianto on olemassa oleva tapa antaa tiedoksiantoja tiedoksi ja sen käytön laajentamista tutkitaan lain tulkintaa käyttäen.

Yhdistän opinnäytetyössäni kvantitatiivista ja kvalitatiivista tutkimusotetta: käytän työssäni tutkimusmenetelmänä sekä kvantitatiivista survey-kyselyä että haastattelua. Haastamiesten työnohjauksessa sekä tiimipalaverissa kävimme läpi työn sujuvuuteen ja menetelmiin liittyviä asioita ja pyrimme kehittämään työskentelyämme kokemusten ja toiminnan kautta.

2 Yleiset periaatteet prosessioikeudessa sekä yleisen tuomioistuimen prosessilajit

Prosessioikeudessa sana prosessi tarkoittaa laissa säädeltyä tapahtumaketjua, jonka tavoitteena on päästä maaliin(tuomioon) ennalta määriteltyjen etappien kautta. Prosessi jaetaan kahteen osaan, oikeudenkäyntiin ja pakkotäytäntöön. Oikeudenkäynnissä tuomitaan ja pakko-täytäntössä tarpeen mukaan pakolla pannaan täytäntöön. Näiden kahden osan tehtävät on annettu eri viranomaisille, jotka eivät ole riippuvaisia toisistaan.³

²Husa ym.2008,20b

³Frände ym.2012, 49

Oikeutta ei saa pelkästään sillä, että siitä on säädetty laissa. Oikeutta saa sillä, että oikeus vahvistaa tuomion ja se pannaan täytäntöön, vaikka pakolla. On valtiovallan tehtävä varmistaa se, että näin myös käy. Siksi on olemassa tuomioistuinlaitos sekä täytäntöönpanoviranomaisia, ja myös prosessioikeus.⁴

2.1 Vaatimukset oikeudenmukaiseen oikeudenkäyntiin

Prosessin periaatteita voidaan jaotella erilaisilla eri tavoin, tässä puhutaan ensin oikeudenmukaisuustavoitteista ja sitten tarkoituksenmukaisuustavoitteista. Kummatkin ovat kytköksissä toisiinsa ja käyn käsitteet läpi erikseen, jotta asiat on helpompi ymmärtää.⁵

Vaatimuksia on määritelty niin Suomen perustuslaissa, Euroopan neuvoston ihmisoikeussopimuksessa kuin YK:n kansalaisoikeuksia ja poliittisia oikeuksia koskevassa yleissopimuksessa.⁶ Oikeudenkäynnin oikeudenmukaisuus menee tarkoituksenmukaisuuden ja tehokkuuden edelle, jotta niin sanottu procedural justice toteutuu⁷.

2.1.1 Tuomioistuinten riippumattomuus ja tuomarin puolueettomuus

Tuomioistuimella, esimerkiksi käräjäoikeudella ei saa olla yhteyksiä mihinkään sellaisiin instansseihin kuten etujärjestöihin, poliittisiin päättäjiin tai hallintoviranomaisiin, sillä tavalla että se voisi jotenkin vaikuttaa asian käsittelyyn.⁸

OK 13 luvussa on säädetty tuomarin esteellisyydestä, tuomari ei saa todistaa, olla asianosaisena eikä edes asiantuntijana oikeudenkäynnissä kuten ei hänen lähisukulaisensakaan. Tuomarin toiminnan on oltava sellaista, että se kestää päivänvalon.⁹

2.1.2 Kuulemisperiaate ja aktiivinen prosessinjohto

Oikeudenkäynnin julkisuus, jokaisen oikeus tulla kuulluksi sekä saada päätös ja mahdollisuus hakea muutosta ovat Suomen perustuslaissa eli nämä oikeudet turvataan laissa.¹⁰ Ne luovat oikeudenmukaiselle oikeudenkäynnille vahvan perustan. Kontradiktorinen periaate tarkoittaa sitä, että kaikkia asianosaisia on kuultava ennen kuin asian voi ratkaista¹¹, kuuleminen voi tilanteesta riippuen olla suullista tai kirjallista¹².

⁴Linna.2012,4

⁵Linna.2012,14

⁶Linna.2012,14

⁷Frände ym.2012,124

⁸Linna.2012,15

⁹Linna.2012,16

¹⁰Linna.2012,16

¹¹Frände ym.2012,127

¹²Linna.2012,17

Aktiivisella materiaalisella prosessinjohdolla tarkoitetaan tuomarin roolia prosessissa. Hän varmistaa, että kaikki oleelliset asiat käsitellään sekä esimerkiksi lapsen tai muun etu toteutuu.¹³ OK 6:2 sanotaan, että tuomarin on selvitettävä asia asianosaisten esittämän aineiston perusteella, siihen ei saa lisätä mitään asiaan kuulumatonta aineistoa.¹⁴

2.1.3 Tuomioistuimen velvollisuus perustella ratkaisut ja muutoksenhaku

Euroopan ihmisoikeussopimuksen 6 artikla on tuomioistuimille velvoittanut päätösten perustelemisen, vaikka sen ei aina tarvitse selittää tuomiota kovin yksityiskohtaisesti, riippuen esimerkiksi asian arkaluontoisuudesta tai päätöksen osittaisesta salassa pidettävästä aineistosta. Tuomioistuinten on perusteltava päätöksensä, sillä se on tärkeää etenkin jos haluaa hakea muutosta tuomioon. On hyvä tietää ne oikeudelliset seikat, mitkä tuomioon vaikuttivat.¹⁵ Oikeus hakea muutosta tuomioon on Suomen perustuslaissa, eli laki määrää sen oikeuden. Tässäkin tapauksessa poikkeukset vahvistavat säännön, eli tämä ei päde pienten rikkeiden(rikosten) osalta.¹⁶

Käräjäoikeuden päätöksiin voi hakea muutosta hovioikeuteen valittamalla, hovioikeutta valitetaan korkeimpaan oikeuteen. Kun hovioikeus on valituksen jälkeen käsitellyt asian ja siihenkin haluaa muutosta, niin korkeimman oikeuden pitää ensin myöntää siihen valituslupa.¹⁷

2.1.4 Julkisuusperiaate

Kaikilla on oikeus saada tietoa tuomioistuinten toimista sekä ratkaisuista. Tässäkin periaatteessa on poikkeuksensa, ja lain mukaan poikkeukset pitää yksityiskohtaisesti perustella. Julkisuus voidaan jakaa kolmeen osaan 1) käsittelyn julkisuus, 2) asiakirjojen julkisuus ja 3) tiedottaminen.¹⁸

Istuntokäsittely¹⁹ on yleensä julkinen, tuomari voi rajoittaa julkisuutta, tai jopa määrätä suljetun käsittelyn jos käsittely vaarantaa esimerkiksi turvapaikanhakijan turvallisuutta tai jonkun yksityiselämän suojaa. Tuomio on julkinen, mutta tuomioon antoa edeltävä keskustelu puheenjohtajan²⁰ ja oikeuden jäsenten välillä ei.²¹

¹³ Linna.2012,17

¹⁴ Frände ym.2012,201

¹⁵ Linna.2012,18

¹⁶ Frände ym.2012,1127

¹⁷ Frände ym.2012,1128

¹⁸ Frände ym.2012,138

¹⁹ Suullinen käsittely

²⁰ Tuomari, joka on puheenjohtaja istunnossa

²¹ Linna.2012,20

Oikeudenkäynnin asiakirjat ovat julkisia, ellei laki toisin määrää. Asiakirjoissa voi olla salaisiksi luokiteltuja asioita, kuten arkaluonteista tietoa henkilöistä tai yleistä turvallisuutta vaarantavaa tietoa.²²

Tiedottaminen tarkoittaa oikeudessa olleiden oikeustapausten tietojen antamista julkisuuteen haastattelussa tai muuten tiedottaen. Oikeuslaitoksen pyrkimyksenä on parantaa tiedotusta ja avoimuutta toimissaan.²³

2.2 Tehokkuusperiaatteet

Prosessin varmuutta, joutuisuutta ja edullisuutta voisi nimittää myös käytännöllisiksi periaatteiksi.²⁴ Oikeudenkäynnin varmuudella tarkoitetaan asioiden perinpohjaista läpikäyntiä oikeusprosessissa ja ratkaisun on oltava lainmukainen.²⁵

Oikeuden saamisen kannalta prosessin joutuisuus eli kesto on avainasemassa, monta vuotta kestävä käsittely ei ole kenenkään etu. Käsittelyn venyminen tarkoittaa myös kustannusten kasvua. Yhteiskuntamme näkökulmasta asiaa tarkastellessa prosessin edullisuus on ensisijainen tavoite ja kustannustehokkaasti toimiva tuomioistuin on kaikkien etu, asianosaistenkin kustannukset laskevat.²⁶

Käräjäoikeudessa onkin kehitetty menettelyjä, jotta tavoitteisiin päästäisiin, summaariset asiat, mihin kuuluvat riidattomat ja yksinkertaiset asiat käsitellään omassa menettelyssään siviiliprosessissa ja kirjallinen menettely rikosprosessissa. Niissä voidaan antaa yksipuolinen tuomio.²⁷

Tarkoituksenmukaisuusperiaatteisiin kuuluvat myös välittömyys-, keskitys- sekä suullisuusperiaatteet. Välittömyysperiaate tarkoittaa sitä, että kaikki siinä oikeudenkäynnissä tarvittavat todistelut, lausumat ja muu aineisto tulevat esille juuri siinä istunnossa jossa juttu käsitellään suullisesti. Tuomarin pitää itse nähdä mahdolliset todistuskappaleet²⁸. Välittömyys tarkoittaa myös sitä, että samat henkilöt pysyvät oikeudenkokoontamisesta alusta loppuun, ei vaihdeta tuomaria tai lautamiehiä.²⁹

²² Linna.2012,19

²³ Frände ym.2012,138

²⁴ Linna.2012,14

²⁵ Linna.2012,22

²⁶ Linna.2012,22

²⁷ 2.3.2 ja 2.4.1

²⁸ Linna.2012,23

²⁹ Frände ym.2012,183

Keskityseriaatteessa on kyse prosessin läpiviemisen jaksottamisesta. Tarkoitus on saada käsiteltyä asia viivyttelemättä ja ratkaista asia yhdellä istunnolla. Tällä tavoin istunnon välittömyys toteutuu. Se lyhentää käsittelyiden kestoja eli vähentää lykkäyksiä ja kun käsittelyajat lyhenevät niin rahaakin säästyy.³⁰

Asiat pitää asianosaisen esittää istunnossa suullisesti. OK antaa kuitenkin asianomaiselle mahdollisuuden lukea vaatimukset paperilta. Myös sellaiset seikat kuin kuvat tai kaaviot voidaan esittää paperilta selitettynä.³¹

Ulosotto- ja konkurssimenettelyn periaatteita ei tässä työssä käydä tämän maininnan lisäksi enempää läpi, koska tässä työssä keskitytään käräjäoikeuden prosesseihin ja tiedoksiantoihin ja esimerkiksi tiedoksiannon kannalta nämä asiat ei poikkea muusta siviiliprosessista.

2.3 Siviiliprosessi

Siviiliprosessia eli riita-asian käsittelyn lainsäädäntöä löytyy oikeudenkäymiskaaresta(OK). Joitakin säännöksiä löytyy myös ulosottokaaresta(UK).³²

Kantaja³³ aloittaa prosessin ja laittaa asian vireille haastehakemuksella³⁴. Tämän jälkeen haaste on annettava tiedoksi vastaajalle³⁵ ja vastaaja joko reagoi siihen tai jättää reagoimatta. Mahdollisesti asia ratkaistaan yksipuolisella tuomiolla tai sitten jatketaan asian valmistelua joko suullisesti tai kirjallisesti ja se päättyy asian ratkaisuun tai sitten on pääkäsittely ja tuomio. Tässä on siviiliprosessi yksinkertaistettuna.³⁶

Siviiliprosessissa asioita jaetaan riita-asioihin ja hakemusasioihin, ja riita-asiat voidaan vielä jakaa summaarisiin ja laajoihin riita-asioihin. Hakemusasioitakin on erilaisia, mutta käsitellään tässä kaikkia yhdessä.

2.3.1 Riita-asia

Kantaja ja vastaajat ovat riita-asiassa vastakkaiset puolet. Kantaja on se, joka haastehakemuksella panee asian vireille ja vastaaja se, jolta jotain haasteella vaaditaan. Tätä kutsutaan

³⁰ Frände ym.2012,194

³¹ Linna.2012,23

³² Linna.2012,5

³³ 2.3.1

³⁴ 3

³⁵ 2.3.1

³⁶ Linna.2012,47

kaksiasianosaissuhteeksi. Näitä asianosaisia, siis kantajia tai vastaajia, voi olla useita ja heidät kaikki tulee olla mainittuina haastehakemuksessa ja haastettuina oikeuskäsittelyyn.³⁷

Jos asia on sellainen missä sovinto on sallittu eli dispositiivinen riita-asia, niin asiassa voidaan antaa yksipuolinen tuomio³⁸. Kyseessä voi olla myös indispositiivisesta riita-asiasta ja siinä ei ole sovinto sallittu.

Haastehakemus on jätetty toimivaltaiseen³⁹ käräjäoikeuteen. Vastaajalle on annettava kanne⁴⁰ tiedoksi, niin kuin tiedoksiannoista on laissa⁴¹ säädetty. Kun tiedoksianto on suoritettu, vastaajalla on mahdollisuus antaa vastine⁴² kanteeseen.

Jos asiassa on edellytykset yksipuoliseen tuomioon, niin asia etenee siinä prosessissa. Jos ei ole mahdollista yksipuoliseen tuomioon niin asia etenee valmisteluun, jossa valmistaudutaan pääkäsittelyyn.

Valmistelussa on tarkoitus saattaa asia sellaiseen kuntoon, että sen voi ratkaista joko valmistelussa tai itse pääkäsittelyssä prosessin tehokkuuseriaatteita noudattaen⁴³. Valmistelussa käydään läpi osapuolten kanta asiaan sekä selvitetään mahdolliset todisteet ja pyritään saamaan sovinto aikaiseksi.⁴⁴Valmistelussa on mahdollista tuomariniin halutessa kirjalliseen valmisteluun ennen varsinaista suullista valmisteluistuntoa⁴⁵.

Itse valmistelu istunto on suullinen, ja se pyritään käymään yhdellä kerralla loppuun. Vaikka istunnon nimi on valmistelu, pyritään siinä myös ratkaisemaan valmiita juttuja.⁴⁶

Kun valmistelu on saatu päätökseen ja osapuolten välille ei ole saatu sopua tai asiaa ei ole ratkaistu, on tuomarini tehtävänä päättää tämä istunto ja siirtää asia pääkäsittelyyn ratkaistavaksi. Käsittelyssä esitetään yhteenvedot ja loppulausunnot.⁴⁷ Tämän jälkeen annetaan tuomio julki.

³⁷ Linna.2012,28

³⁸ 2.3.2

³⁹ OK:10

⁴⁰ OK 5:19

⁴¹ OK:11

⁴² Frände ym.2012,514

⁴³ Linna.2012,61

⁴⁴ Frände ym.2012,981

⁴⁵ Linna.2012,62

⁴⁶ Linna.2012,66

⁴⁷ Linna.2012,69

2.3.2 Yksipuolinen tuomio

Jos riita-asiassa asianosainen on passiivinen prosessin aikana, on mahdollista antaa yksipuolinen tuomio. Se on mahdollista vain asioissa joissa sovinto on sallittu.⁴⁸

OK 5:3 mainitsee velkomusasioista, joita laitetaan vireille suppealla haastehakemuksella ja ne usein päätyvät yksipuolisen tuomion antamiseen. Niitä voisi sanoa summaarisiksi riita-asioiksi, koska kyse on saatavan perinnästä joka on riidaton.⁴⁹

Prosessina yksipuolinen tuomio tarkoittaa sitä, että kun oikeudessa osapuoli on passiivinen niin myöntää se tai hän sillä kanteen oikeaksi. Kun on kyseessä asia jossa sovinto on sallittu, on riitakysymys silloin ratkaistu. Yksipuoliseen tuomioon voidaan päätyä ennen valmistelua, valmistelussa ja itse pääkäsittelyssä.⁵⁰

2.3.3 Hakemusasiat

Hakemusasioita voitaisiin kuvata myös yksiasianosaissuhteisiksi, koska usein hakija hakee oikeussuojaa tai lain suomaa etuutta tai järjestelyä ilman vastapuolta. Tässä siviiliprosessin erityislajissa ei ratkaista erimielisyyksiä, vaan tutkitaan hakemusten hyväksymisen edellytyksiä. Suurin osa hakemusasioista muistuttaa riita-asioita, haaste asettelultaan. Hakemusasioita on niin lapsen huoltoa ja tapaamista koskevaa kuin yrityssaneeraus tai edunvalvojan määrääminen. Yleisin hakemusasia on kuitenkin avioerot.⁵¹

Yleisin tapa laittaa hakemusasia vireille on toimittaa kirjallinen hakemus kärjäoikeuteen. Siinä ilmoitetaan vaatimukset ja muu tarvittava tieto kuten todisteet. Oikeudenkäynnin kulu-
jen korvaamista koskeva vaatimus on myös syytä esittää. Jos asiassa tarvitsee kuulla asianosaista, pyydetään tältä kirjallinen lausuma asian johdosta. Asianosainen voi vastustaa hakemusta ja riitauttaa asian.⁵²

Hakemusasian käsittely voi tapahtua kolmella eri tavalla: ensiksi käsittely kirjallisesti kansliassa, toiseksi hakemusasian istunto, joka käydään suullisesti tai kolmanneksi käsittely kuten riita-asiassa eli ensiksi suullinen valmistelu ja sitten pääkäsittely. Osa hakemusasioista on pakko käsitellä riita-asiain menettelyssä, esimerkkinä riitaisa lapsen huoltoa koskeva asia. Hakemusasia ei voi päättyä yksipuoliseen tuomioon. Asia voidaan ratkaista, vaikka asianosai-

⁴⁸ Linna.2012,58

⁴⁹ Frände ym.2012,63

⁵⁰ Linna.2012,58

⁵¹ Linna.2012,111

⁵² Linna.2012,112

nen jättäisi reagoimatta haasteeseen tai ei saapuisi istuntoon. Hakijan kohdalla passiivisuus jättäisi asian käsittelemättä.⁵³

2.4 Rikosprosessi

Tässä käydään läpi prosessia sen jälkeen kun se saapuu käräjäoikeuteen. Asiassa on sitä ennen suoritettu esitutkinta poliisin toimesta ja syyttäjän toimesta tehty syyteharkinta, joka tuomioistuimeen tullessa on ylittänyt syyttämiskynnyksen.

Rikosprosessi on menettely missä väitetulle rikokselle vaaditaan teosta epäillylle rangaistusta. Kysymyksessä on siis vastuu sellaisesta teosta, jota rikosoikeudessa sanotaan rikokseksi.⁵⁴

Laki oikeudenkäynnistä rikosasioissa ROL, säätelee pääosin rikosasioista oikeudenkäynnissä ja kun sieltä ei löydy säädöstä, turvaututaan oikeudenkäymiskaareen. Muita lakeja rikosprosessissa ovat esitutkintalaki ja pakkokeinolaki.⁵⁵

Rikosprosessissa tekijän, eli vastaajaan lisäksi on uhri eli asianomistaja sekä kolmantena tärkeässä roolissa toimiva syyttäjä. On myös mahdollista, että asianomistaja vaatii syytettyä yksin asianomistajarikoksesta ja silloin kaksiasianosaissuhde on samanlainen kuin riita-asiassa.

Pääsääntö oikeuspaikkaa valitessa löytyy ROL 4:1:stä. Jos rikos on tehty Vantaalla, se myös tutkitaan Vantaalla, käräjäoikeudessa⁵⁶. Valinta voidaan tehdä myös syytetyn asuinpaikkakunnan mukaan, jos se on asian käsittelyn vuoksi tarkoituksenmukaista. Jos syytetty on tehnyt rikoksia useilla paikkakunnilla, voidaan asiat käsitellä keskitetysti yhdessä tuomioistuimessa.⁵⁷

Haastehakemuksella kaikkine liitteineen, jonka syyttäjä tekee ja tuo käräjäoikeuteen, nostetaan syyte rikos-asiassa. Asia on vireillä kun haastehakemus on käräjäoikeuden kansliassa (ROL 5:1).⁵⁸ Tämän jälkeen täytyy haastehakemus saattaa haasteen muodossa tiedoksi vastaajalle⁵⁹, joka näin ollen tulee tietoiseksi syytteestä. Vastaajalla on oikeus ilmoittaa oma kantansa syytöksiin ja vaatimuksiin.⁶⁰ Jos asiassa on edellytykset kirjalliseen menettelyyn niin asia etenee siinä prosessissa⁶¹, jos ei, jatketaan normaaliin rikosasian käsittelyyn.

⁵³ Linna.2012,112,113

⁵⁴ Frände ym.2012,64

⁵⁵ Linna.2012,5

⁵⁶ Frände ym.2012,389

⁵⁷ Linna.2012,138

⁵⁸ Frände ym.2012,1035

⁵⁹ kts. kappale 3

⁶⁰ Linna.2012,139

⁶¹ 2.4.1

Rikosasian normaalissa käsittelyssä, vastaajaa pyydetään vastaamaan haasteeseen ja mukana oleviin asianomistajan vaatimuksiin. Vastauksen voi antaa kirjallisesti tai suullisesti, valmisteluistunnossa tai itse pääkäsittelyssä⁶².

Pääkäsittely on rikosasiassakin suullinen⁶³, muistiinpanoista katsominen on sallittua. Istunnossa syyttäjät ja asianomistajat aloittavat puheenvuorollaan ja esittävät vaatimuksensa sekä niiden periaatteet, vastaaja ilmoittaa oman kantansa vaatimuksiin. Sen jälkeen istunto jatkuu yksityiskohtien tarkastelulla kohta kohdalta. Tehokas prosessinjohto⁶⁴ vie asiaa eteenpäin määrätietoisesti ja tasapuolisesti osapuolia kuunnellen.⁶⁵

Kun puheenvuorot on käyty, on todistelujen vuoro. Oikeudenmukaiseen oikeudenkäyntiin kuuluu myös vastaajan mahdollisuus kuulustella todistajia. Kun todistelu on käyty loppuun, asianosaiset esittävät loppulausuntonsa ja sen jälkeen odotellaan tuomion julistamista.⁶⁶

2.4.1 Kirjallinen menettely

Kirjallinen menettely rikosasioissa on ollut käytössä vuodesta 2006. Tavoitteena oli prosessi-oikeuden periaatteista tutut kustannusten säästäminen sekä oikeuskäsittelyn nopeutuminen. Jo noin kolmannes rikosjutuista käsitellään kirjallisessa menettelyssä.⁶⁷

Kirjallisen menettelyn säännökset ovat ROL 5a:1:ssä kuvailtu seuraavan laisesti. Kun seuraavat edellytykset täyttyvät, niin voidaan asia käsitellä kirjallisessa menettelyssä. Vastaajan pitää olla täysi-ikäinen, eli 18-vuotias, silloin kun teko on tehty. Hänen täytyy tunnustaa teko ja suostua kirjalliseen menettelyyn. Syytteessä olevasta teosta ei saa olla säädetty ankarampaa rangaistusta kuin korkeintaan kaksi vuotta vankeutta tai sakkotuomio. Edellytysten täyttymiseen edellisten lisäksi, tarvitaan myös asianomistajan lupa siitä, ettei vaadi pääkäsittelyä sekä käsiteltävän asian tila tekee pääkäsittelyn tarpeettomaksi.⁶⁸

Rangaistusmääräysmenettely sekä rikesakkomenettely kuuluvat myös rikosprosessiin. Näitä ei käydä tässä tarkemmin läpi koska ne poikkeavat muista kirjallisen menettelyn jutuista siinä, että niissä tuomioistuimien ei anna tuomiota, vaan tuomion antaa syyttäjä rangaistusvaatimus-

⁶² Linna.2012,144

⁶³ 2.2

⁶⁴ 2.1.2

⁶⁵ Linna.2012,146

⁶⁶ Linna.2012,146,155

⁶⁷ Frände ym.2012,1335

⁶⁸ Linna.2012,140,141

menettelyssä ja rikesakkomenettelyssä, valvontaa suorittava viranomainen.⁶⁹ Jos vastaaja ei myönnä rikosta, vaan vastustaa sitä, niin silloin seuraa normaali rikosasiankäsitteily.

2.4.2 Lähestymiskiellomenettely

Laki lähestymiskiellosta on ollut voimassa vuodesta 1999. On todettava, että vaikka lähestymiskiellotoasiat helposti mielletään rikosasioiksi, voidaan lähestymiskiello antaa muillakin syillä kuin rikoksen seurauksena.⁷⁰

Vireille asia tulee silloin, kun pyyntö joka tehdään joko suullisesti tai kirjallisesti saapuu käräjäoikeuteen. Suullisessa valmistelussa tarkoituksena on käydä aineisto läpi, jotta asia saadaan ratkaistua suullisessa pääkäsitteilyssä.⁷¹

Tuomioksi voidaan määrätä joko perusmuotoinen-, laajennettu-, tai perheensisäinen kiello. Ensimmäisen kerran määrätyn kiellon pituus voi olla korkeintaan vuosi, perheen sisäisessä vain kolme kuukautta.⁷²

3 Tiedoksianto koskeva sääntely

Yksi tärkeimmistä oikeusperiaatteistamme on kontradiktorinen periaate, eli vastapuolen kuulemisen periaate. Se tarkoittaa myös sitä, että asia tai asiat on saatettava vastapuolen tietoon. Tällä periaatteella pyritään takaamaan sekä oikeudenmukainen oikeudenkäynti, että osapuolten tasa-arvoinen kohtelu.⁷³

Tiedoksiannolla on tärkeä rooli oikeusjärjestelmässämme. On luotu pelisäännöt, joita noudattamalla tiedoksianto suorittavat henkilöt, pääasiassa haastemiehet, suoriutuvat tehtävästään. Asiat ovat saatettava asianosaisten tietoon mahdollisimman nopeasti, oikealla tavalla ja kustannustehokkaasti.

3.1 Yleistä

Tiedoksianto on haasteen, kehotuksen tai kutsun toimittamista vastaanottajan tietoon. Asiakirja joka annetaan tiedoksi, sisältää siis kehotuksen asianosaiselle tai ulkopuoliselle prosessi-toimeen ryhtymisestä. Jos ei noudata kehotusta eli jättää ryhtymättä asianmukaisiin toimiin asiassa, seuraa siitä yleensä jonkinasteinen rangaistus eli sanktio. Siksi tiedoksiantosääntelyssä menettelysäännösten kanssa tärkeässä roolissa ovat säädökset siitä, miten kontrolloidaan

⁶⁹ Frände ym.2012,1357,1367

⁷⁰ Frände ym.2012,891,1377

⁷¹ Frände ym.2012,1380

⁷² Frände ym.2012,1385

⁷³ Frände ym.2012,127

tiedoksiannon tapahtumista ja mitä seuraa virheellisestä tai epäonnistuneesta tiedoksiannosta.⁷⁴

Tiedoksianto oikeudenkäynnissä koskeva sääntely on pääosin OK 11 luvussa, se on säädetty vuonna 1993. Sääntelyä on muuallakin, esimerkiksi todistelun osalta löytyy säädöksiä OK 17 luvussa,⁷⁵ ja testamentin tiedoksianto koskevat säännöt löytyvät perintökaaresta (PK) luvusta 14. Rikosoikeudenkäynnin haaste ja haastehakemus annetaan myös tiedoksi OK 11 mukaan.⁷⁶

3.2 Järjestelmät

Ennen tiedoksiantojärjestelmä oli pääosin asianosaisten vastuulla. OK 11 luvun tultua, siirtyi vastuu tiedoksiannoista ja tiedoksi antamisesta tuomioistuimille. Uudistus on parantanut tuomioistuinten menettelyjen suunnittelua sekä parantanut asianomaisten oikeusturvaa, koska tiedoksiannon virheellisyys tai epäonnistuminen on tuomioistuinten vastuulla.⁷⁷ Rikosoikeudenkäyntien tiedoksiannoista käräjäoikeus on huolehtinut vuodesta 1997⁷⁸.

Toinen OK 11 mukana tuoma uudistus oli siirtyminen postitse tapahtuvan tiedoksiannon käyttämiseen ensisijaisena tiedoksiantokeinona ja haastemiestiedoksianto on siten toissijainen tiedoksiantotapa. Istunnossa tai kansliassa ilmoitettava päätös tai määräys tiedoksiannon vastaanottajalle tai hänen edustajalleen on riittävä tiedoksiantoon, pyynnöstä on tuomioistuimen toimitettava tai annettava asiakirja päätöksen tai määräyksen sisällöstä.⁷⁹

Käräjäoikeudessa tiedoksiantotoimintaa johtaa ja valvoo Laamanni. Tiedoksiantoja suorittavat virkansa puolesta haastemiesten esimiehet ja haastemiehet, sekä kihlakunnanviraston ulosottomiehet⁸⁰. Muita tiedoksiantoja suorittamaan oikeutettuja on mainittu haastemieslain kuudennessa pykälässä.⁸¹

3.3 Tiedoksiantotavat

Säännösten käytäntöön soveltaminen voi olla hankalaa, sillä säännökset ovat joskus keskenään ristiriidassa. Se voi aiheuttaa tiedoksiantoja toimittaville, yleensä haastemiehille, epätietoisuutta oikeasta tiedoksiannon tavasta.⁸²

⁷⁴ Frände ym.2012,1095

⁷⁵ Frände ym.2012,1095

⁷⁶ ROL 5:8.2 ja Frände ym.2012,1042

⁷⁷ Frände ym.2012,1095

⁷⁸ Tiedoksiantokäsikirja 2012,12

⁷⁹ Frände ym.2012,1096

⁸⁰ Haastemieslaki 1 pykälä

⁸¹ Tiedoksiantokäsikirja 2012,15

⁸² Tiedoksiantokäsikirja 2012,9

Tässä käymme läpi niitä tiedoksiantotapoja, joita käytetään käräjäoikeuksissa oikeudenkäyn-
tejä koskevissa asioissa. Haastemiestiedoksiantoä käytetään myös muissa asioissa, niistä tar-
kemmin kohdassa 3.3.2.

3.3.1 Saantitodistus ja vastaanottotodistus

Syytäjän tai tuomioistuimen toimesta suoritettavan tiedoksiannon ensisijainen tiedoksianto-
tapa on siis postitse lähetettävä - joko saantitodistuksella tai vastaanottotodistuksella tapah-
tuva - tiedoksianto. Saantitodistuksen vastaanottaja käy postitoimipaikassa noutamassa ja
kuittaamassa tiedoksiannon itselleen, jolloin tiedoksianto tapahtuu. Postille on ilmoitettava
päivämäärä mihin mennessä on todistus noudettava.⁸³

Tavallisella kirjeellä voi antaa tiedoksi asiakirjan, joka ei ole haaste tai kutsu saapua oikeu-
teen. Se katsotaan annetuksi tiedoksi seitsemäntenä päivänä siitä, kun se on jätetty postin
kuljetettavaksi.⁸⁴

On syytä erottaa tavallisella kirjeellä lähetettävä tiedoksianto ja haastemiehen lähettämä
kirje, joka on ilmoitus tiedoksiannosta. Ilmoituksen tarkoituksena on saattaa vastaanottajan
tietoon saapunut tiedoksianto. Ilmoituksessa on haastemiehen yhteystiedot sekä käräjäoikeu-
den osoite. Ilmoituksella pyritään saamaan asianomainen joko ottamaan yhteyttä haastemie-
heen tai noutamaan asiakirjat käräjäoikeudesta.

Vastaanottotodistus taas tulee kirjeitse kotiin tai muuhun ilmoitettuun osoitteeseen ja vas-
taanottajan pitää palauttaa todistus määräpäivään mennessä. OK 11:3 lisättiin vuonna 2010 3.
momentti, vastaanottotodistuksen lähettämisestä sähköisesti, vastaanottajan ilmoittamaan
sähköpostiosoitteeseen ja todistuksen voi palauttaa myös sähköisesti tuomioistuimeen.⁸⁵

Vastaanottotodistuksella varustettuun kirjeeseen reagoimatta jättäminen tarkoittaa käytän-
nössä sitä, että tiedoksiannon suorittaminen siirtyy haastemiehelle. Keinoina asiakirjan tie-
doksi saattamiselle on joko puhelimella suoritettava tiedoksianto, haastemiestiedoksianto tai
sijaistiedoksianto.

⁸³ Frände ym.2012,1097

⁸⁴ Frände ym.2012,1097

⁸⁵ Frände ym.2012,1097

3.3.2 Haastemiestiedoksianto

Haastemiestiedoksiantoa käytetään tiedoksiantotapana silloin, kun muilla tavoilla ei ole saatu annettua tiedoksi tai on joku muu syy siihen, että haaste pitää toimittaa henkilökohtaisesti vastaanottajalle.⁸⁶

Jos tiedoksiannon vastaanottaja ei ole palauttanut vastaanottotodistusta tai ei ole hakenut kirjettä postista eikä puhelimella suoritettava tiedoksianto ole onnistunut tai sitä ei muun syyn takia ole mahdollista hoitaa puhelimella on tiedoksianto suoritettava haastemiestiedoksiantona.

Käräjäoikeuden kautta haastemiesten toimittamana annetaan tiedoksi myös muita kuin oikeudenkäynteihin liittyviä asiakirjoja. Näitä todisteellisesti annettavia asiakirjoja ovat muun muassa testamentit⁸⁷ ja asunto-osaakeyhtiöiden varoitukset.

Rikos asioissa vastaajan haastaminen oikeudenkäyntiin on mahdollista toimittaa vain haastemiestiedoksiantona, haaste tarkoittaa sitä, että vastaajaa tavoitellaan asiassa ensimmäistä kertaa istuntoon. Kun vastaajalle annetaan kutsua, on se mahdollista antaa tiedoksi puhelimella, samoin kuin muitakin rikos-asian asianosaisia.

3.3.3 Sijaistiedoksianto

Sijaistiedoksiantoa voidaan käyttää tiedoksiantotapana siviiliasioissa silloin, kun muilla tavoilla ei tiedoksiantoa ole saatu toimitetuksi. Sijaistiedoksiannon sääntelystä kerrotaan OK 11:7.⁸⁸

OK 11:7 mukaan toimitettava sijaistiedoksianto on yleisin tapa sijaistiedoksiannoille. On etsitty henkilöä, joka asuu Suomessa ja asuinpaikka on tiedossa, mutta yrityksistä huolimatta ei ole tavoitettu häntä tai muita sellaisia joilla on hänen puolestaan oikeus vastaanottaa tiedoksianto ja on syytä olettaa, että kyseinen henkilö täten tietoisesti välttelee tiedoksiantoa. Haastemiehellä on siinä tapauksessa oikeus luovuttaa asiakirjat samassa taloudessa asuvalle 15 vuotta täyttäneelle henkilölle ja jos vastaanottaja on liikkeenharjoittaja, voi tiedoksiannon antaa liikkeen palveluksessa olevalle henkilölle. Usein käy kuitenkin niin, ettei ketään edellä mainituista tavoiteta, niin silloin asiakirjat luovutetaan paikalliselle poliisiviranomaiselle ja tiedoksianto on siten suoritettu. Tiedoksiannosta pitää lähettää tieto postitse vas-

⁸⁶ Frände ym.2012,1097

⁸⁷ Tiedoksiantokäsikirja 2012,64

⁸⁸ Frände ym.2012,1121

taanottajan osoitteeseen. Tiedoksianto on tapahtunut kun ilmoitus on annettu postin kuljettavaksi.⁸⁹

Sijaistiedoksiannon käyttö ei varmista sitä, että tieto menee varmuudella tiedonsaajalle. Sen takia on sen käyttöä rajoitettu lainvoimalla siten, että kahdessa tapauksessa sen käyttö on kielletty, rikosasiassa silloin kun on kyse vastaajan haasteesta tai silloin kun jotakin henkilökohtaisesti joko, vaaditaan saapumaan oikeuden istuntoon tai tekemään itse jotakin, riippumatta siitä, onko kyseessä siviili- tai rikosasia.⁹⁰Näissä tapauksissa joissa ei saa tiedoksianto suorittaa, niin käytetään estetodistusta

4 Puhelintiedoksiannon nykytilanne

1.6.2010, otettiin Suomessa käyttöön puhelintiedoksianto yleisenä tiedoksiantotapana⁹¹. HE 123/2009 mukaan uudistuksen tavoitteena oli saada tiedoksianto oikeudenkäynnissä tehokkaammaksi. Eritoten pyrittiin keventämään prosessia, siten että saataisiin vähennettyä haastemiehen henkilökohtaisesti suorittamaa tiedoksianto summaarisissa asioissa.⁹² OK 11:3b.3 mukaan puhelintiedoksiannon suorittaa haastemies tai muu tuomioistuimen henkilökuntaan kuuluva, esimerkiksi kärjäsihteeri tai muu Laamannin määräämä virkamies.⁹³

Puhelintiedoksianto voidaan käyttää tuomioistuimen vastuulla olevien tiedoksiantojen suorittamiseen, silloin kun edellytykset täyttyvät. Sitä voi käyttää kaikissa yleisissä tuomioistuimissa ja erityistuomioistuimissa, silloin kun siellä sovelletaan OK 11 mukaisia säännöksiä. Puhelintiedoksiannon toimittaminen vastaanottajalle edellyttää harkinnan käyttöä, vastaanottajan oikeusturva on otettava huomioon. Ensisijaisena tiedoksiantotapana puhelintiedoksianto voidaan käyttää silloin, kun se täyttää sille asetetut erikoisedellytykset.⁹⁴

4.1 Edellytykset

Ensimmäinen edellytys on puhelintiedoksiannon sopivuus tiedoksiantoon. On huomioitava asiakirjan laatu ja laajuus.⁹⁵Tiedoksi puhelimella sopii antaa yksipuolisia ja ongelmattomia asiakirjoja, kuten kutsu istuntoon todistajille tai kuultaville sekä summaariset velkomisasiat. Jos asiakirja sisältää liitteitä tai jos sen sisältö on vaikeasti ymmärrettävää ja hankala selostaa puhelimitse, niin silloin ei puhelintiedoksianto voi käyttää tiedoksiantotapana.⁹⁶Esimer-

⁸⁹ Tiedoksiantokäsikirja 2012,27,28

⁹⁰ Frände ym.2012,1121

⁹¹ Laki astui voimaan

⁹² HE 123/2009,9

⁹³ Tiedoksiantokäsikirja 2012,23

⁹⁴ HE 123/2009,17,18

⁹⁵ Frände ym.2012,1097

⁹⁶ HE 123/2009,18

kiksi summaarinen velkahaaste, jossa on myös joku muu vaatimus kuten häätö, ei voi antaa puhelintiedoksiantona. Rikosasioissa vastaajan haastetta tai hakemusta hakemusasioissa ei anneta puhelintiedoksiantona.⁹⁷

Summaarisessa velka-asiassa pääoman määrällä ei ole niin suurta merkitystä, vaan sillä seikalla, että kanteen nostajan mielestä asia on riidaton.⁹⁸ Saatavat voivat olla muutamasta sentistä useisiin tuhansiin tai satoihin tuhansiin euroihin.

Toinen edellytys on, että tiedoksiannon vastaanottaja saa selvästi puhelimitse asiakirjan tiedoksi ja ymmärtää mitä tiedoksianto merkitsee. Tiedoksiantajan on arvioitava tiedon perille meno, ja jos ei ole varmuutta tiedon perillemenosta, pitää käyttää muita tiedoksiantotapoja.⁹⁹

Konkretisoituna tämä tarkoittaa sitä, että puhelintiedoksiantoa ei voi käyttää silloin, jos vastaajan ja henkilön, joka suorittaa tiedoksiantoa, välillä ei ole yhteistä kieltä. Siksi esimerkiksi haastemiehen tehtävissä työskentelevien olisi hyvä osata puhua myös muita kieliä kuin suomea.

Vantaan kärjäoikeudessa oli vuonna 2015 haastemiesten toimesta annettuja tiedoksiantoja 19060 kappaletta ja puhelintiedoksiantoja 8941. Vuonna 2014 vastaavat luvut olivat 18926 ja 8239 kappaletta ja vuonna 2013 21502 ja 10270 kappaletta. Prosenttilukuina puhelintiedoksiantojen osuus vuonna 2015 oli 47 %, vuonna 2014 43,5 % ja vuonna 2013 48 %.¹⁰⁰

Puhelintiedoksiantojen osuus kokonaismäärästä on suuri. Osasyynä määrän suuruuteen on velkomisasiat suppealla haastehakemuksella eli niin sanotut summaariset riita-asiat¹⁰¹. Näitä on viime vuosina tullut paljon vireille kärjäoikeuksiin.

On syytä huomioda, että vaikka asiakirja olisi mahdollista antaa tiedoksi puhelimitse, niin se ei automaattisesti tarkoita, että tiedoksiannon saa suoritettua puhelimitse. Vastaajalla ei ole puhelinta tai numero ei ole kärjäoikeuden tiedossa tai voi olla joku muu syy miksei se onnistu. Silloin on käytettävä haastemiestiedoksiantoa. Vastaavasti, jos asiakirjaa ei ole mahdollista antaa tiedoksi puhelimitse, voi vastaajaa kuitenkin yrittää tavoittaa puhelimitse ja sopia miten tiedoksiannon kanssa toimitaan.

⁹⁷ Tiedoksiantokäsikirja 2012,23

⁹⁸ OK 5:3,1

⁹⁹ HE 123/2009,18

¹⁰⁰ tiedoksianto tilastoja 2013-2015

¹⁰¹ OK 5:3

Puhelintiedoksianto on lunastanut paikkansa työkalupakissa, josta tiedoksiantojen suorittajat ottavat oikean työkalun eli sopivan tiedoksiantotavan siihen asiaan tai asiakirjaan, josta on kyse. On hyvin tavanomaista, että asian jonka saisi suorittaa puhelintiedoksiantona, käy läpi koko valikoiman eri tiedoksiantotapoja ennen kuin tiedoksianto saadaan suoritettua.

4.2 Toimittaminen

Kun asiakirja annetaan tiedoksi puhelintiedoksiannolla, pitää toimittavan haastemiehen tai virkamiehen varmistaa vastaanottajan henkilöllisyys. Yksinkertainen tapa on kysyä syntymäaikaa¹⁰², ja varmistaa samalla mihin osoitteeseen voi asiakirjat lähettää.¹⁰³ On huomioitava, että vastaanottajan on oltava Suomessa vastaanottaessaan puhelintiedoksiantoa, koska toimivalta ei ulotu ulkomaille¹⁰⁴.

OK 11:3b, 3 on määritelty mitä annettaessa puhelintiedoksiantoa pitää vastaanottajalle kertoa. Ensimmäiseksi on syytä kertoa asia ja sen laatu, esimerkiksi vastaaja ja velkomuskanne tai syyttäjän nimeämä todistaja rikosasiassa. Seuraavaksi velvoitteet tai vaatimukset, esimerkiksi 1200 euroa tai on saavuttava henkilökohtaisesti 11.11.2011. klo 11 oikeuteen. Pääasiallinen peruste eli mihin kanne tai haaste perustuu, uhat ja määräajat, esimerkkinä vastineen määräaika, saavuttava paikalle 300 euron sakon uhalla tai jokin tietty lasku. Lopuksi on mainittava muita tarpeellisia asioita, kuten kertoa matkakorvauksista tai oikeusavusta. Tiedoksiannon jälkeen on asiakirjat lähetettävä viipymättä, joko postitse tai sähköisesti vastaanottajan ilmoittamaan postiosoitteeseen tai sähköpostiin. Tiedoksianto on suoritettu, kun vastaanottaja saa asiakirjasta puhelimella tiedon.¹⁰⁵

5 Tutkimustulokset ja arviointi

Haastemiesten työnohjauksessa kävimme työn ongelmakohtia lävitse ja yhdeksi ongelmaksi työn sujuvuuden kannalta huomasimme puhelintiedoksiantoon liittyvän epäkohdan: meiltä puuttui päivitetty, hyvä, selkeä ja tarpeeksi yksinkertainen ohje, joka auttaa haastemiehiä arjen työtilanteissa.

Erityisesti harvemmin vastaan tulevissa tilanteissa haastemiehet eivät muista ulkoa, onko puhelintiedoksianto mahdollinen tapa hoitaa asiaa. Sovimme yhdessä, että teemme yhden sivun pituisen ”muistilapun”, jonka kriteereinä ovat helppolukuisuus, yksinkertainen päivittäminen ja vaivaton saatavilla olo. Näin syntyi pikaopas puhelintiedoksiantoon ja samaan paperiin lai-

¹⁰² Tiedoksiantokäsikirja 2012,23

¹⁰³ HE 123/2009,18

¹⁰⁴ Tiedoksiantokäsikirja 2012,23

¹⁰⁵ Tiedoksiantokäsikirja 2012,23,24

tettiin myös opas tiedoksiannoista valtakirjalla ¹⁰⁶. Oppaassa vasemmanpuoleinen pystysarake, tiedoksianto, tarkoittaa asiaa, joka annetaan tiedoksi ja seuraava sarake on puhelintiedoksiannolle. Oikeanpuoleinen sarake on valtakirjalla tiedoksi annettavia varten, sitä ei tässä yhteydessä tarvitse tulkita. Jos asian voi antaa puhelimella tiedoksi on puhelintiedoksianto sarakkeessa rasti, jos ei voi antaa tiedoksi on sarake tyhjä.

Asiat ovat oppaassa aakkosjärjestyksessä, toinen tapa olisi laittaa haasteet asiaryhmittäin järjestykseen; hakemusasiat, riita-asiat, rikosasiat ja muut asiat. Listassa on kaikkiaan 22 eri asiaa joita annetaan tiedoksi ja niistä yhdeksän sellaisia, joita ei voida antaa puhelimella tiedoksi. Asioita, joita ei voi puhelimella antaa tiedoksi on vähemmän kuin niitä joita voidaan antaa tiedoksi, joten tarkastellaan lähemmin niitä, joita ei voida antaa puhelimella tiedoksi.

Rikosasiassa, kun vastaaja haastetaan käräjille, on kyse siitä, että vastaaja saa ensimmäistä kertaa tiedon istunnosta ja silloin ei ole mahdollista antaa puhelintiedoksiantoa, jos taas on kyseessä vastaajan kutsu, (vastaaja on jo haastettu ja kyseessä uusi istunto) saa tiedoksiannon suorittaa puhelimella. Lähestymiskiellon istuntoon annettavaa kutsua vastaajalle ei saa antaa puhelintiedoksiantona, koska kyseessä on haaste, muut kutsut saa antaa. Myös Hovioikeuden käsittelyyn tulevat tiedoksiannot ovat kutsuja, joten ne kaikki voidaan antaa puhelimella tiedoksi.

Hakemusasioista avioerohakemuksen 1.vaihetta ei voi antaa puhelimella tiedoksi, koska kyseessä on haaste. On huomioitava, että 2.vaiheen avioerohakemusta annetaan Vantaalla tiedoksi puhelimella. Edunvalvojan määräämistä ei anneta puhelimitse, vaan siinä haastemiehen on käytävä toteamassa asiaan osallisen oikeustoimikelpoisuus.

Konkurssiasiat samoin kuin laajat riita-asiat(L), ovat asioita, joita ei voi antaa tiedoksi puhelimella. Vuokrasopimuksen purkaminen/korvaus asiaa ei myöskään voi suorittaa puhelimella, koska siinä on myös toinen vaade vuokravelan lisäksi, eli useimmiten häätö. Testamenttia, tai muita oikeuslaitoksen ulkopuolelta tulevia tiedoksiantoja ei myöskään anneta tiedoksi puhelimella.

Tutkimusongelmana tässä opinnäytetyössä on puhelintiedoksiannon laajentaminen ja etenkin se, voidaanko puhelimella antaa tiedoksi tiedoksiantoja, joita ei nykyisen tulkinnan mukaan voi antaa tiedoksi puhelimella. Käräjäoikeudet tulkitsevat puhelintiedoksiantojen osalta lakia muutamissa asioissa erilailla ja toisissa virastoissa hyväksytään jonkin tiedoksi antaminen puhelimella, kun taas toisissa se ei ole mahdollista. Esimerkkinä tästä käy avioeron toisen vai-

¹⁰⁶ Liite 1

heen tiedoksi antaminen. Vantaan käräjäoikeudessa on mahdollista antaa käräjäoikeuden omien avioero juttujen tiedoksi puhelimella, kun esimerkiksi Helsingissä ei.

Tämä on loistava esimerkki tapaus siitä, miten tulisi toimia. Kanne avioerosta on pantu vireille ja asiakirja on saatettu asianosallisen tietoon, eli hän on saanut niin kutsutun 1.vaiheen tiedoksiannon. Asia on jo kertaalleen annettu hänelle tiedoksi ja harkinta-ajan jälkeen hakija on päätenyt siihen tulokseen, että hakee lopullista eroa. Ilmoitus tästä, eli niin kutsuttua avioeron 2. vaihetta on järkevää antaa tiedoksi myös puhelimella. Mielestäni 2.vaihe on rinnastettavissa rikosasiassa kutsuun, silloinkin on asia jo kertaalleen annettu tiedoksi, ja kutsun saa suorittaa puhelimitse.

Vantaalla on myös hyväksytty puhelintiedoksiannona niin sanottuja eurooppalaisia maksumääräyksiä, niissä on vastausaika 30 vuorokautta, ja lähes kaikki tulevat Virosta. Näitä ei ole annettu kaikissa käräjäoikeuksissa puhelimella.

Mielestäni nämä sopivat puhelintiedoksiannon, koska ne ovat rinnastettavissa summaarisiksi velka-asioiksi. Vastaaaja saa tietoonsa kanteessa olevan velan, ja hänellä on aikaa reagoida, antaa vastine tai maksaa velka pois.

Lähestymiskieltoasiassa tuomio voidaan toimittaa vastaajalle puhelimitse. Vastaaaja on haastettu istuntoon ja hänellä ei ole läsnäolopakkoa istunnossa. Jos vastaaaja ei ole läsnä oikeuden istunnossa, on hänelle toimitettava päätös asiasta. Lähestymiskielto määrätään voimaan heti, joten on tärkeää, että vastaaaja saa tiedon lähestymiskiellosta mahdollisimman nopeasti. Puhelintiedoksiannolla on mahdollista tavoittaa vastaaaja heti istunnon päätyttyä ja näin saadaan kielto voimaan lähes reaaliaikaisesti. Tiedoksiannotodistukseen täytyy merkitä päivämäärä ja kellon aika jolloin tiedoksiannon on suoritettu.

Nämä esimerkit ovat hyviä esimerkkejä suunnasta johon tiedoksiannotoimintaa on hyvä uudistaa tai laajentaa. Tässä noudatetaan prosessioikeuden periaatteita ja pyritään hallituksen esitystä HE 123/2009 mukaillen keventämään prosessia, eli säästämään kuluissa ja ajassa.

Nykyisillä säännöksillä ja opasta tarkastelemalla on helppo tehdä päätelmiä siitä, onko puhelintiedoksiannosta vielä mahdollista laajentaa nykyisestä. Käräjäoikeuksien on mahdollista yhdenäistää käytäntönsä ja kaikkien tulisikin sallia nämä esimerkkien mukaiset laajentamiset puhelintiedoksiannon.

Liikkumavaraa ei laajentamisen suhteen nykyisillä säädöksillä enää juurikaan ole. Hakemusasioita tarkastelemalla ja esimerkkien mukaista prosessi- tai ajatusmallia käyttämällä voi löy-

tyä vielä uusia laajentamisen kohteita, mutta käytännössä laajentumiseen ei ole mahdollisuuksia.

Elämme mielenkiintoisia aikoja, on joku viisas joskus todennut. Lause on ajankohtainen myös tähän aiheeseen, uudistusten ja muutosten paine on valtakunnassa melkoinen ja oikeuslaitoskaan ei vältty niiltä. Oikeus- ja työministeri Jari Lindström esittää käräjäoikeuksien määrän pudottamista 20 käräjäoikeuteen (nykyisin 27), uudistuksen yhteydessä on tarkoitus keskittää summaaristen asioiden käsittelyä tiettyihin käräjäoikeuksiin.¹⁰⁷

Oikeusprosessin keventäminen on taas esillä, kun hallitus ohjelmansa mukaisesti etsii ratkaisuja taloustilanteen parantamiseksi. Oikeusministeriö (OM) on arviomuistiossaan¹⁰⁸, kartoittanut eri keinoja keventämiselle ja kehittämiselle. Muistiossa mainittiin yhtenä kehityskohteenä tuomioistuinten digitalisointi.

Digitalisointi on päivän sana nyky maailmassa, ja sitä pitäisi hyödyntää myös tiedoksiannoissa. Tekniikka on jo niin kehittynyttä, että tiedoksi saattaminen matkapuhelimeen esimerkiksi pankkitunnuksia käyttäen on täysin mahdollista. Jotta tämä saataisiin käytäntöön, pitäisi nykyistä lakia muuttaa.

Pankkitunnuksilla tai kansalaisen asiointitilillä henkilöllisyyden varmistaminen on hyvä tapa varmistua henkilöstä, joten nykyiseen verrattuna ei oikeusturvan pitäisi heiketä, vaan päinvastoin, se on mielestäni oikeusturvaa lisäävä asia.

Digitalisoitumisen myötä myös puhelimella suoritettavan tiedoksiannon laajentamisen mahdollisuudet lisääntyisivät. Kustannuserä, joka uusien laitteiden hankinnasta syntyisi, ajan myötä toisi säästöjä palkkakustannuksina.

Käypä uudistuksessa miten tahansa niin mielestäni puhelintiedoksianto on lunastanut paikkansa tiedoksiantotapojen joukossa. Tiedoksiantotapana se on osoittautunut toimivaksi ja nopeaksi ja sen myötä kustannuksia säästyy, koska haastemiestiedoksiantoa ei tarvitse silloin käyttää. Toivoisin, että uudistusten yhteydessä myös pohdittaisiin puhelintiedoksiannon laajentamista esimerkkien mukaisesti ja mahdollisesti myös laajemmin. Käytäntö on osoittanut puhelintiedoksiannon tehokkuuden ja käytännöllisyyden.

¹⁰⁷ Oikeusministeriö.fi

¹⁰⁸ OM 8/41/2015

Lähteet

Painetut lähteet

Frände, D.; Havansi, E.; Helenius, D.; Koulu, R.; Lappalainen, J.; Lindfors, H.; Niemi, J.; Rautio, J. & Virolainen, J. 2012. Prosessioikeus. Helsinki: Sanoma Pro Oy

Husa, J.; Mutanen, A. & Pohjolainen, T. 2008. Kirjoitetaan juridiikkaa. Helsinki: Talentum

Linna, T. 2012. Prosessioikeuden oppikirja. Helsinki: Talentum

Seppälä, S.; Kola, M. 2012. Tiedoksiantokäsikirja. Helsinki: Oikeusministeriö.

Sähköiset lähteet

Finlex 2015. Viitattu 8.12.2015.

<http://www.finlex.fi/fi/esitykset/he/2009/20090123#idp1724480>

Oikeusministeriö 2015. Viitattu 3.4.2016.

<http://www.oikeusministerio.fi/fi/index/ajankohtaista/tiedotteet/2016/02/karajaoikeusverkostouudistuujatkokssakarajaoikeuksiaon20.html>

Liitteet

Liite 1: Opas, Tiedoksiannot valtakirjalla sekä puhelimella	29
---	----

Liite 1: Opas, Tiedoksiannot valtakirjalla sekä puhelimella

Tiedoksiannot valtakirjalla sekä puhelimella		
<i>Tiedoksianto</i>	<i>Puh.TA</i>	<i>Valtakirjalla</i>
Asiantuntijan kirjallinen vaatimuspyyntö	X	X
Asiantuntijan kutsu istuntoon	X	
Avioerohakemus 1. vaihe		
Avioerohakemus 2. vaihe	X	
Edunvalvojan määrääminen		
Eurooppalainen maksumääräys	X	X
Hovioikeuden kutsu	X	
Huoneenvuokra-asia	X	X
Konkurssi		X
Kutsu lähestymiskiellon istuntoon		
Käsittelyilmoitus	X	X
Lausumapyyntö laaja (L)		X
Lausumapyyntö suppea	X	X
Lähestymiskiellon määrääminen	X	
Testamentin tiedoksianto HUOM: Ei hyväksyntää ellei valtakirja valtuuta		X
Tiedoksiannot Oikeuslaitosten ulkopuolelta		X
Todistajan kutsu istuntoon	X	
Vastaajan haaste istuntoon		
Vastaajan kutsu istuntoon	X	
Velkasuhteeseen perustuva saatava	X	X
Vuokrasopimuksen purkaminen / korvaus		X
Yksipuolinen tuomio HUOM: Ei voi antaa sijaistiedoksiannota	X	
*Valtakirja: valtakirjan antajan sekä käyttäjän on oltava täysi-ikäisiä ja oikeustoimikelpoisia		